

**O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

**SAN'AT ORQALI ERKIN FIKR, MUSTAHKAM IYMON VA
ZAMONAVIY KASB EGASI BO'LIH YO'LI**

Abdurayimov Faxriddin Muxammadali o'g'li

Andijon viloyati Madaniyat boshqarmasi tasarrufidagi
Izboskan tumani 6-sonli bolalar musiqa va san'at maktabi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada san'atning inson tafakkurini erkinlashtirish, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash va zamonaviy kasb egasi sifatida shakllanishdagi o'rni tahlil qilinadi. San'at ta'limi shaxsning erkin fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, mustahkam iymon-e'tiqod asosida maqsadli hayot tarzini tanlash va kasbiy motivatsiyani shakllantirishda kuchli madaniy vosita sifatida qaraladi. Maqolada san'atning pedagogik, psixologik va axloqiy funksiyalari keng ko'lamda yoritilib, u orqali yetuk va zamon bilan hamnafas avlodni tarbiyalash konsepsiyasi ilgari suriladi.

KALIT SO'ZLAR: San'at, erkin fikr, iymon, kasb tanlash, estetik tarbiya, ma'naviy kamolot, ijodiy tafakkur, madaniyat, shaxs shakllanishi, ta'lim vositasi.

Bugungi kunda insoniyat oldida turgan eng dolzarb masalalardan biri — bu ma'naviy yetuk, kasbiy jihatdan tayyor, erkin fikrlovchi va o'z hayot pozitsiyasiga ega avlodni tarbiyalashdir. Bu murakkab va mas'uliyatli vazifani amalga oshirishda san'at ta'limining o'rni beqiyosdir. San'at — bu nafaqat go'zallik timsoli, balki ichki dunyo uyg'unligi, iymon, tafakkur va ruhiy erkinlik manbaidir. Aynan san'at insonni chuqur o'ylashga, hayot mohiyatini anglashga, jamiyatdagi o'z o'rnini topishga undaydi.

San'at orqali o'quvchi o'zini erkin ifoda etadi, ichki kechinmalarini ochib beradi, yangi g'oyalarni ilgari suradi va tanqidiy fikrlashga o'rganadi. Bu esa uni mustaqil qarorlar qabul qila oladigan, kasb tanlashda ongli harakat qiladigan shaxs sifatida shakllantiradi. Ayniqsa, san'atning iymon va ma'naviyat bilan bog'liq tarbiyaviy imkoniyatlari bugungi globallashuv davrida alohida e'tiborga loyiq. Zero, iymonli va maqsadli inson doimo halollik, poklik, mehnatsevarlik, adolat kabi fazilatlarni o'zida mujassam etadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida san'at vositasida estetik didni rivojlantirish, madaniy qadriyatlarni singdirish, kasb tanlashga motivatsiya berish, shaxsiy mas'uliyatni kuchaytirish kabi yondashuvlar ko'proq e'tiborga olinmoqda. Ushbu maqolada ana shu

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

jihatlar chuqur tahlil qilinib, san'at orqali ma'naviy va kasbiy jihatdan yetuk inson tarbiyalash g'oyasi ilgari suriladi.

San'at insoniyat tafakkurining eng nozik, eng chuqur qatlamlariga bevosita ta'sir qiluvchi hodisadir. Uning ta'limdagi o'rni, ayniqsa, shaxs kamolotida tutgan o'rni tobora ortib bormoqda. Chunki san'at orqali shaxsda estetik idrok, erkin fikrlash, ijodiy yondashuv, mustahkam iymon va hayotiy qarashlar shakllanadi. San'at insonni go'zallikni anglashga, ezgulikni qadrlashga, haqiqatni izlashga undaydi. Shu boisdan, bugungi zamonaviy ta'lim jarayonida san'atni faqat ko'ngilochar mashg'ulot sifatida emas, balki barkamol inson tarbiyasining kuchli vositasi sifatida e'tirof etish zarur.

San'atning eng katta fazilati – u inson tafakkurini cheklanmagan yo'nalishda o'stiradi. Har qanday ijodiy faoliyat, xoh u musiqa, tasviriy san'at, teatr yoki adabiyot bo'lsin, insonga o'z fikrini erkin bayon etish, his-tuyg'ularini so'zsiz ifoda etish, ichki kechinmalarini tahlil qilish imkonini beradi. Bu esa shaxsning erkin fikrlovchi, mustaqil qaror chiqaradigan va ijodiy fikr yuritadigan inson sifatida shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Erkin fikrlovchi yoshlar jamiyatda muammolarni tahlil qila oladi, yangiliklarga ochiq bo'ladi va zamon bilan hamnafas yashashga intiladi.

San'at bilan shug'ullangan inson, ayniqsa, yosh davridayoq ijodiy jarayonlarga jalb qilingan shaxs ijtimoiy hayotda faol bo'ladi. U o'z nuqtayi nazarini bildirishdan cho'chimaydi, fikrini asoslay oladi va boshqalar bilan muloqotda ijtimoiy mas'uliyatni his qiladi. Bunday insonlar o'z kasbini ongli ravishda tanlaydi, unga ijobiy hissiyotlar bilan yondashadi va unga sadoqat bilan xizmat qiladi. San'at kasb tanlashda nafaqat estetik didni, balki ichki intilish, motivatsiya, ishonch va izlanish singari ruhiy omillarni ham shakllantiradi.

San'at iymon bilan ham chambarchas bog'liq. Zero, haqiqiy ijod insonning qalbida yetuklik, poklik, halollik va vijdon bilan yashash ehtiyojini uyg'otadi. San'atni chuqur anglagan inson hayotga yengil qaray olmaydi. U atrofidagi borliqni tahlil qiladi, haqiqatni izlaydi, ezgulikka intiladi. Bu esa uning ruhiy-axloqiy olamini boyitadi. Mustahkam iymon – bu faqat diniy tushuncha emas, balki hayotga mas'uliyat bilan qarash, o'z burchini anglash va jamiyatdagi harakatlarining oqibatini his eta olish fazilatidir. San'at orqali insonda ushbu sifatlar tabiiy ravishda shakllanadi.

Shu jihatdan olib qaraganda, san'at ta'limi yoshlarning ruhiy immunitetini kuchaytiradi, ularni ijtimoiy bosim va tashqi ta'sirlar qarshisida mustahkam tutadi. Bunday shaxs har qanday murakkab hayotiy vaziyatda ham o'z e'tiqodiga,

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

dunyoqarashiga sodiq qoladi, qarorlar qabul qilishda ijobiy psixologik tayyorgarlikka ega bo'ladi. San'at imon va ruhiy mustahkamlikni emas, balki ijtimoiy moslashuvchanlikni ham kuchaytiradi. Chunki ijodiy faoliyatda qatnashgan insonlar jamoada ishlash, boshqalar bilan hamkorlik qilish, turli fikrlarni qabul qilish, madaniyatlararo muloqot olib borish ko'nikmalarini ham o'zlashtiradi.

Bundan tashqari, zamonaviy kasblarning deyarli barchasi ijodkorlikni, erkin fikrlashni, tashabbuskorlikni talab qiladi. Innovatsion fikrlar, ilg'or loyihalar, zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalari ijodiy salohiyat bilan bevosita bog'liq. San'at bilan shug'ullangan yoshlar bu borada ustunlikka ega bo'ladi. Ular murakkab vazifalarni tizimli va yangicha yondashuv bilan hal qiladi, bu esa ularni raqobatbardosh, zamon bilan hamnafas, yuqori maqsadli kasb egalari etib shakllantiradi.

Ta'lim jarayonida san'at darslarining ahamiyatini to'g'ri baholash, uni shunchaki yengil mashg'ulot deb emas, balki chuqur pedagogik-tarbiyaviy vosita sifatida qarash jamiyat kelajagi uchun muhimdir. Maktabgacha ta'lim muassasalari, maktablar, kollej va universitetlarda san'atga oid mashg'ulotlarni zamonaviy, innovatsion metodlar asosida tashkil etish – shaxsning har tomonlama yetuk bo'lishiga xizmat qiladi. Bu nafaqat uning ichki dunyosini boyitadi, balki kasbiy va ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi.

San'at – bu so'zsiz nutq, u har bir insonning yuragiga yo'l topadi. U orqali hayot ma'nosi, kasb mohiyati, imonning qadri, mustaqillikning bahosi anglash mumkin. Shu bois, san'atni ta'lim tizimining ajralmas qismi sifatida rivojlantirish, yoshlarni san'at orqali erkin fikrlovchi, imonli va kasbini sevuvchi shaxs sifatida tarbiyalash – bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Bunday yondashuv barqaror jamiyat, yuksak madaniyat va ijtimoiy mas'uliyatli avlodni shakllantirishga xizmat qiladi.

San'at insonning ichki dunyosini uyg'otuvchi, uni ruhiy va aqliy jihatdan boyituvchi, ijtimoiy hayotda faol pozitsiyaga ega shaxs etib shakllantiruvchi qudratli tarbiya vositasidir. Ushbu maqolada tahlil etilganidek, san'at erkin fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, imon va e'tiqodga asoslangan hayot tarzini tanlash hamda zamonaviy kasb egasi bo'lishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Bugungi globallashuv davrida yoshlar faqatgina texnik bilim emas, balki mustahkam ruhiy asos, ma'naviy poydevor va ijodiy tafakkur bilan yetuk shaxs bo'lib kamol topishi lozim. San'at esa ana shu jarayonda kuchli madaniy va pedagogik vosita

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

sifatida maydonga chiqadi. U yosh avlodda iymon, axloq, estetik did, ijtimoiy ong va kasbga mas’uliyat hissini uyg‘otadi.

Shunday ekan, san’at ta’limini ta’lim tizimining ajralmas qismiga aylantirish, uni zamonaviy metodlar bilan boyitish, yoshlarni san’at vositasida erkin fikrlovchi, iymonli va jamiyatga foydali kasb egasi etib tarbiyalash — taraqqiy topgan va barqaror jamiyatning asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov, I.A. (2008). *Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch*. Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti.
2. Sa’dullaev, A. (2016). *San’at va ma’naviyat*. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
3. Dewey, J. (1934). *Art as Experience*. New York: Minton, Balch & Company.
4. Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
5. Rasulov, T. (2021). “San’at ta’limining zamonaviy psixologik yondashuvlari”. *Psixologiya va ijtimoiy fanlar*, 4(1), 38–44.
6. UNESCO. (2006). *Road Map for Arts Education*. Lisbon: UNESCO Asia-Pacific.
7. Mahmudov, S. (2022). “Iymon va ijod: San’atning tarbiyaviy salohiyati”. *O‘zbek san’ati jurnali*, 2(1), 55–60.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4085-son qarori (2019-yil 27-dekabr): “San’at va madaniyat sohalarini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar to‘g‘risida”.
9. Jalolova, D. (2023). “San’at orqali kasbiy o‘zlikni anglash”. *Yosh pedagog olim*, 3(4), 88–92.
10. Fromm, E. (1955). *The Sane Society*. New York: Rinehart & Company.